

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՀԱՏՈՒԿ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հատուկ հոգեբանության առարկան, խնդիրները և միջառարկայական կապերը:
2. Հատուկ հոգեբանության զարգացման պատմական ակնարկ:
3. Հոգեկան զարգացման խանգարումների առաջացման պատճառներն ու մեխանիզմները:
4. Փոխհատուցման հիմնահարցը՝ ըստ Ա.Ադլերի և Լ.Վիգոտսկու:
5. Դիզոնոտոգենեզ, դիզոնոտոգենեզի տիպերի ընդհանուր բնութագիրը՝ ըստ Վ. Վ. Լեբեդինսկու:
6. Հատուկ հոգեբանության հիմնական հասկացությունները:
7. Հոգեկան զարգացման խանգարումների ընդհանուր և յուրահատուկ օրինաչափությունները:
8. Հատուկ հոգեբանության սկզբունքները:
9. Նորմատիվ և շեղվող զարգացման մասին պատկերացումները հատուկ հոգեբանության մեջ, նորմերի տեսակները:
10. Հոգեկան զարգացման խանգարումների կառուցվածքը, զարգացման առաջնային, երկրորդային և բարդ խանգարումներ:
11. Բարձրագույն հոգեկան գործընթացների կառուցվածքային-գործառնության տեսությունը՝ ըստ Ա. Լուրիայի:
12. Հոգեկան պաթոլոգիայի սահմանումը և հիմնական հատկանիշները՝ ըստ Ռ.Կոմերի:
13. Խոսքի և այլ հոգեկան գործառնությունների կապը հոգեկան զարգացման խանգարումների դեպքում:
14. Ինտելեկտի զարգացման փուլերը՝ ըստ Ժ.Պիաժեի:
15. Ուշադրության պակասի և գերակտիվության համախտանիշի դասակարգումը և տիպերը:
16. Մտավոր հետամնացության բնորոշումը և դասակարգումները:
17. Մտավոր հետամնացության կլինիկական ձևերի՝ օլիգոֆրենիայի և դեմենցիայի տարբերական չափանիշները:
18. Մտավոր հետամնացություն ունեցող անձանց իմացական ոլորտի զարգացման առանձնահատկությունները:

19. Մտավոր հետամնացություն ունեցող անձանց առաջատար գործունեության առանձնահատկությունները:
20. Ուսումնական ունակությունների յուրահատուկ խանգարումներ ունեցող երեխաների իմացական ոլորտի առանձնահատկությունները:
21. Ուսումնական ունակությունների յուրահատուկ խանգարումներ ունեցող երեխաների հուզականային ոլորտի և անձի առանձնահատկությունները. մանկայնության (ինֆանտիլիզմի) բնորոշումը:
22. Խոսքային դիզոնտոգենեզի տեսակները:
23. Խոսքի տեմպի, ռիթմի և սահունության խանգարումներ ունեցող անձանց իմացական ոլորտի առանձնահատկությունները:
24. Խոսքի ընդհանուր թերզարգացում ունեցող երեխաների իմացական ոլորտի առանձնահատկությունները:
25. Խոսքի խանգարումներ ունեցող երեխաների հոգեբանամանկավարժական դասակարգումը՝ ըստ Ռ.Ե.Լևինայի:
26. Աուտիզմի վերաբերյալ հոգեբանական մոտեցումների պատմական ակնարկ:
27. Հուզական կարգավորման համակարգի չորս մակարդակները՝ ըստ Վ.Լեբեդինսկու, Օ.Նիկոլսկայայի:
28. Վաղ մանկական աուտիզմ ունեցող երեխաների կլինիկահոգեբանական բնութագիրը:
29. Աուտիզմի տարբերակված ախտորոշման չափանիշները:
30. Պարաուտիզմներ. աուտիզմի ախտանշանները զարգացման այլ խանգարումների դեպքում:
31. Վաղ մանկական աուտիզմի դասակարգումը՝ ըստ Օ.Նիկոլսկայայի:
32. Շեշտված բնավորություն և անձի խանգարումներ:
33. Դեհանտային վարքի բնութագիրը և տեսակները:
34. Հոսպիտալիզմի երևույթը և դեպրիվացիայի տեսակները:
35. Մանկական տարիքի բնականոն վախերը, տագնապները և ծիսական գործողությունները:

Առաջարկվող գրականության ցանկ

1. Լուրնյան Ն. (1992) Սակավամիտ երեխաների հոգեբանություն, Երևան
2. Ազարյան Ռ.Ն. (2012) Հատուկ կրթության հանրագիտարան, Զանգակ, Երևան
3. Եսայան Ա. (2011) «Կրթական իրավունք» ուսումնական ձեռնարկ, Երևան

4. Իսրայելյան Ն., Կարապետյան Լ., Երեխաների և դեռահասների զարգացման, վարքային և հուզական խանգարումների վաղ հայտնաբերումը, գնահատումը, ուղղորդումը ու հետագա վերահսկողությունը առողջության առաջնային պահպանման օղակում: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ: Երևան- 2025
5. Մանուկյան Ա.Տ., Ազատյան Թ.Յու., Կարապետյան Ս.Գ, Կիրակոսյան Ա.Ա.Մուրադյան Ս.Ս Դաունի համախտանիշ ունեցող երեխաների ընտանիքներին ցուցաբերվող հոգեբանամանկավարժական աջակցության մոտեցումներ: Ձեռնարկ ծնողների համար «Արև երեխաներ» երեխաների առողջության և զարգացման կենտրոն ՀԿ, Երևան, 2019
6. Մանուկյան Ա.Տ. Նախադպրոցական տարիքի երեխաների վախերի հաղթահարման խաղեր և վարժություններ: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ հոգեբանների և մանկավարժների համար Երևան, Արտագերս, 2019թ.65 էջ:
7. Մանուկյան Ա.Տ.(2019): Վախի և տագնապայնության հոգեվերլուծական մոտեցման տեսանկյունները: Մխիթար Գոշ Գիտական և ուսումնամեթոդական հոդվածների ժողովածու, Սիմ տպագրատուն ՍՊԸ, ք. Վանաձոր, էջ 236-244:
8. Մանուկյան Ա.Տ, Սվաջյան Ա.Հ.Ինչպես կարգավորել երեխայի վարքը՝ չանտեսելով նրա առանձնահատկությունները Մեթոդական ուղեցույց: Ձեռնարկ. 2020. - 40 էջ Եր.: Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն,
9. Մանուկյան Ա,Տ., Ադամյան Հ,Ա, Սվաջյան Ա.Հ, Ազատյան Թ Յու, Ազարյան Ռ,Ն, Բաբայան Լ.Ա. Թադևոսյան Է.Ռ., Հարությունյան Մ.Ռ., Մուրադյան Ս.Վ., Օհանյան Հ.Վ.,Ինչպես խթանել ներառումը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում: Մեթոդական ուղեցույց: Ձեռնարկ մանկավարժների համար:ՀՄԿ, Երևան 2020
10. Մանուկյան Ա, Տ., Թադևոսյան Հ, Վ, /Վարքային խանգարումներ ունեցող երեխաների ներառումն ուսումնական գործընթացում: Մեթոդական ուղեցույց: Ձեռնարկ մանկավարժների համար Հանրապետական /մանկավարժահոգեբանական կենտրոն, - Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2024, - 100 էջ:
11. Исаев Д. Н. Умственная отсталость у детей и подростков. Руководство. — СПб.: Речь, 2003. -391 с,
12. Рубинштейн С. Я., Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 «Дефектология». — 3-е изд., перераб. и доп.- М.: Просвещение, 1986.-192 с.
13. Калягин В.А. Логопсихология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Академия, 2006. 320 с

14. Manukyan, A. (2022). The issues of diagnosing fears of children with autism. Armenian Journal of Special Education, 6(2), 6-10.
15. Hovyan, G., Harutyunyan, M., Saratikyan, L., Muradyan, S., Marukyan, V., & Grigoryan, G. (2025). ENHANCING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL SUPPORT AND FUNCTIONAL ASSESSMENT IN ARMENIAN EDUCATIONAL SETTINGS: TOWARD AN INCLUSIVE MODEL. South Eastern European Journal of Public Health, 2603-2609. <https://doi.org/10.70135/seejph.vi.5537>
16. Harutyunyan M., Saratikyan L., THE EFFECTS OF GAME-BASED LEARNING ACTIVITIES ON VOCABULARY FORMATION AND EXPANSION IN LEARNERS WITH MODERATE INTELLECTUAL, DISABILITIES», Migration Letters, Volume: 21, No:S3, SCOPUS.ISSN: 1741-8984 (Print) ISSN: 1741-8992, 1098-1109 p, 2024
17. Harutyunyan M., PERCEPTIONS OF GENERAL EDUCATION TEACHERS WORKING IN INCLUSIVE SCHOOLS IN ARMENIA: A PRELIMINARY STUDY, 3Pedagogika /Pedagogy 2024, t. 153, Nr. 1, / Vol. 153, No. 1, ISSN 1392-0340 (Print) ISSN 2029-0551 (Online) <https://doi.org/10.15823/p.2024.153.>, 2024
18. Saratikyan L., Harutyunyan M., Hovyan G., Muradyan S., Marukyan V., Evaluating The Effectiveness Of Recently Introduced Tools In Enhancing Pedagogical And Psychological Support For Students With Intellectual Disabilities, Educational Administration: Theory and Practice.// Vol. 30 No. 4 (2024): In-Press. Published: Apr 6, 2024..Lilit Saratikyanet al./ Kuey, 30(4), 1428
19. Saratikyan L., Harutyunyan M., Harutyunyan Z., Hovyan G.,, Marukyan V., Muradyan S., Karapetyan L., Analysis Of Challenges In Delivering Pedagogical And Psychological Support To Students With Intellectual Disabilities In Mainstream Educational Environments, Library Progress International Vol.44 No.3, Jul-Dec 2024: P. 27046-27065
20. Zaruhi Harutyunyan, THE ANALYSIS OF POSTURAL DYSFUNCTION OF CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY IN ELEMENTARY SCHOOLS FROM THE OCCUPATIONAL THERAPY PERSPECTIVE, Armenian Journal of Special Education, Yerevan 2024
21. Հարությունյան Մ., Զգայական ինտեգրման մասին, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Էդիթ Պրինտ, Երևան, 2024
22. Մուրադյան Ա., Թադևոսյան Է., Ազատյան Թ., Զարգացման բազմակի խանգարումներ ունեցող սովորողներ: Աջակցման աշխատանքների բովանդակությունը, կազմակերպման առանձնահատկություններն ու կազմակերպությունները, Մեթոդական ուղեցույց, Ձեռնարկ մանկավարժների համար, Երևան, 2024

23. Կարապետյան Լ., ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԵՒ ԴԵՌԱՀԱՄՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ, ՎԱՐՔԱՅԻՆ ԵՒ ՀՈՒԶԱԿԱՆ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ՎԱՂ ՀԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒՄԸ, ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ, ՈՒՂՂՈՐԴՈՒՄԸ ԵՒ ՀԵՏԱԳԱ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՕՂԱԿՈՒՄ, ԱՌԱՋՆԱՅԻՆ ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2024
24. Մանուկյան Ա., Վարքային խանգարումներ ունեցող երեխաների ներառումն ուսումնական գործընթացում, Մեթոդական ուղեցույց, Ձեռնարկ մանկավարժների համար, Երևան, 2024:
25. «Ինչպես խթանել ներառումը ուսումնական հաստատություններում», Մեթոդական ուղեցույց, Ձեռնարկ, Սվաջյան Ա.Հ., Ադամյան Հ.Ա., Ազատյան Թ.Յու., Ազատյան Ռ.Ն., Բաբայան Լ.Ա., Թադևոսյան Է.Ռ., Հարությունյան Մ.Ռ., Մանուկյան Ա.Տ., Մուրադյան Ս.Վ., Օհանյան Հ.Վ.-Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն, Երևան, 2020, 187 էջ համահեղինակ:
26. Ներառումը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում Խաղեր և վարժություններ Մեթոդական ուղեցույց ձեռնարկ, Սվաջյան Ա.Հ., Ադամյան Հ.Ա., Օհանյան Հ.Վ., Թադևոսյան Է.Ռ., Բաբայան Լ.Ա., Ազատյան Ռ.Ն., Մուրադյան Ս.Վ., Ազատյան Թ.Յու., Հարությունյան Մ.Ռ., Մանուկյան Ա.Տ.-Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն, Երևան, 2001, 216 էջ, համահեղինակ:
27. Արդյունավետ հարմարեցումներ, որակյալ կրթություն, Մեթոդական ուղեցույց, ձեռնարկ, Սվաջյան Ա.Հ., Ազատյան Թ.Յու., Բաբայան Լ.Ա., Թադևոսյան Է.Ռ., Հարությունյան Մ.Ռ., Մանուկյան Ա.Տ., Մուրադյան Ս. Վ. Ադամյան Հ.Ա., Օհանյան Երևան, 2022, 142 էջ, համահեղինակ: Հ.Վ.-Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն,
28. Артамонова Е. В., и др.. История и перспективы развития специальной психологии: к 100-летию со дня рождения В. И. Лубовского. // Клиническая и специальная психология, 2024, Т. 13, № 1.
29. Вачков И. В.. Рецензия на учебник для вузов «Специальная психология» в 2-х томах под редакцией В. И. Лубовского. // Клиническая и специальная психология, 2023, Т. 12, № 4.
30. Выготский Л.С. (1983) Собрание сочинений, Москва
31. Кисова В.В., Конева И.А. (2006) Практикум по специальной психологии, СПб
32. Малаев Д.М., Омарова П.О., Бажукова О.А. (2009) Психология общения и поведения умственно отсталого школьника. СПб
33. Колесникова Г. И.. Специальная психология и специальная педагогика. М.: Издательство Юрайт, 2024.

34. Кузнецовой Л.В. (2003) Основы специальной психологии, Москва
35. Пожар Л. (1996) Психология аномальных детей и подростков-патопсихология. Москва
36. Рубинштейн С.Я. (1986) Психология умс <https://www.elibrary.ru/contents.asp?id=39138680> Москва
37. Саенко Ю.В. (2006) Специальная психол
38. Шилова Т.А. (2004) Психодиагностика и коррекция детей с отклонениями в поведении, Москва
39. Селиверстовой В.И. (2008) Детская логопсихология, Москва
40. Комер Р. (2003) Психология поведения. Нарушения и патология психики, Москва
41. Волковой Л.С (1989) Логопедия, Москва
42. Лубовский В. И. (ред.). Специальная психология. 7-е изд., перераб. и доп. М.: Издательство Юрайт, 2025. 598 с.
43. Лурия А.Р. (1989) Умственно отсталый ребенок., Москва
44. Мамайчук И.И. (2000) Психокоррекция детей и подростков с нарушениями в развитии, Москва
45. Мамайчук И. И. (2008) Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. -СПб.
46. Манукян А.Т., (2019). Микаелян В.А. аутичный ребенок. О чем шепчет молчание? Актуальные вопросы профессиональной подготовки современного учителя начальной школы, № 6, Смоленск, стр.128-136,
47. Манукян А.Т., Брунчукова Н.М., Тьюторское сопровождение детей младшего школьного возраста С С особенностями развития образовательном процессе. Аксеологические проблемы педагогики: межвузовский сборник научных статей / под ред. Л.В. Чепиковой; Смоленский государственный университет. Смоленск: Изд-во СмолГУ, 2022. - Вып. 13. Стр.20-27.
48. Маракшина А. А., Исмагуллина В. Р., Лобаскова С. П.. Стресс и стратегии совладания у студенческой молодежи: обзор исследований. // Клиническая и специальная психология, 2024, Т. 13, № 2.
49. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. (2012) Аутичный ребенок. Пути помощи., Москва
50. Семаго Н.Я., Семаго М.М. (2005) Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст.-СПб.

51. Соколова Е.В. (2009) Психология детей с задержкой психического развития, Москва
52. Сорокин В.М. (2003) Специальная психология, СПб
53. В.И. Лубовского. М.: Академия (2005) Специальная психология, Москва
54. Трошин О.В., Жулина Е.В. (2005) Логопсихология, Москва
55. Фесенко Ю. А., Добряков И. В.. Влечения у детей и подростков: формирование, проявления, девиации. — СПб: 2022.

Համացանցային հղումներ

1. <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=149836>
2. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=1896>
3. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=60503>
4. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=64762>
5. https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/arm.pdf
6. <https://www.ombuds.am/am/site/Activity/32>
7. <https://www.unicef.org/armenia/media/3411/file>
8. <https://www.unicef.org/armenia/media/3501/file/>